

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาของไทยแม้จะได้มีรูปธรรมและขยายไปสู่ประชาชนกว้างขวางขึ้นมาเป็นเวลานานพอสมควร และได้รับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขมาตลอด แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาและการบริหารหลายประการ กล่าวคือ คุณภาพการจัดการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจที่พอจะแข่งขันประเทศอื่นในเวทีโลกได้ การบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษายังรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง ทั้งยังมีปัญหาด้านเอกภาพทั้งทางนโยบายและมาตรฐาน การขาดประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการพัฒนาของนโยบายอย่างต่อเนื่อง และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 3)

การจัดการศึกษาของปวงชนชาวไทยเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญทุกระดับที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ซึ่งว่าด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในโดยบุคคลของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 10)

สภาพปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ด้านระบบการบริหารและการจัดการเน้นการรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง เปิดโอกาสให้หน่วยปฏิบัติการ มีอำนาจในการตัดสินใจไม่มาก แม้จะมีการมอบอำนาจบางเรื่องลงไป ก็เป็นเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนกลาง สิ่งที่ตามมาก็คือความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและแผนงานหลักของการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงทางการเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 8)

การจัดการศึกษาประสบปัญหาสำคัญในเรื่องคุณภาพ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ และยังพบว่าหลักสูตรในปัจจุบันเป็นหลักสูตรกลางที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายได้ เนื้อหาสาระของหลักสูตรส่วนมากเป็นเรื่องที่กำหนดโดยนักวิชาการ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในชุมชน สังคม ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนก็ยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ชีวิตสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครู ยังไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเนื่องจากขาดแรงจูงใจในการทำงาน จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาในทุก ๆ ด้านเพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้เป็นที่ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 12)

วัฒนา ไกรสุรย์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู วิชาการ โรงเรียนและ ครู - อาจารย์ผู้สอน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการทั้ง 9 ด้าน ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมทุก ๆ ด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับวินิดา การขັນ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการประเมินคุณภาพของนักเรียน ปีการศึกษา 2545 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทุกกลุ่มประสบการณ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งคุณภาพของนักเรียนของทุกอำเภอจะต้องมีคุณภาพตามสมรรถภาพร้อยละ 70 ขึ้นไป ของทุกกลุ่มประสบการณ์ คุณภาพของนักเรียนของทุกกลุ่มประสบการณ์มีคุณภาพตามสมรรถภาพต่ำกว่าร้อยละ 50 จากการรายงานการประเมินผลครั้งนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดได้รวบรวมสาเหตุของปัญหาการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนในสังกัดพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความเอาใจใส่ดูแล กำกับติดตามผล การประเมินผลงานวิชาการที่ครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศภายใน และด้านประชุมอบรมทางวิชาการ (เครือข่าย แก้วคุ้ม. 2546 :38)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาบุคลากรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความต้องการที่จะศึกษาการดำเนินงานบริหารวิชาการทั้ง 12 ด้าน ของโรงเรียนในสังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อนำผลการศึกษามาพิจารณา ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือ การส่งเสริม การสนับสนุนและพัฒนา การบริหารงานวิชาการ และส่งผลดีต่อคุณภาพการบริหารจัดการและคุณภาพของนักเรียน จนกระทั่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้าน
2. ระดับการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียนที่มีขนาด ต่างกันมีการดำเนินงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาระดับการดำเนินงานงานวิชาการของโรงเรียนที่ เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในขอบข่ายการบริหารงาน

วิชาการ 12 ด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. 2546 : 33-38) ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่

1.1 ผู้บริหาร 241 คน จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 ขนาดเล็ก	82	โรงเรียน	จำนวน	82	คน
1.1.2 ขนาดกลาง	99	โรงเรียน	จำนวน	99	คน
1.1.3 ขนาดใหญ่	60	โรงเรียน	จำนวน	60	คน

1.2 ครูวิชาการ 241 คน จำแนกได้ดังนี้

1.2.1 ขนาดเล็ก	82	โรงเรียน	จำนวน	82	คน
1.2.2 ขนาดกลาง	99	โรงเรียน	จำนวน	99	คน
1.2.3 ขนาดใหญ่	60	โรงเรียน	จำนวน	60	คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็น ผู้บริหาร จำนวน 121 คน ครูวิชาการจำนวน 121 คน รวมทั้งสิ้น 242 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่สถานภาพและขนาดโรงเรียน

3.1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น

- 1) ผู้บริหาร
- 2) ครูวิชาการ

3.1.2 ขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ระดับการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย

3.2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3.2.3 การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

3.2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.2.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.2.7 การนิเทศการศึกษา

3.2.8 การแนะแนวการศึกษา

3.2.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

3.2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

3.2.12 การส่งเสริมงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีคำศัพท์เฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและเทียบ

โอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นและ การส่งเสริมงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับมวลดกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง

1.3 ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด เพื่อให้ผู้สอนได้นำผลไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตร

1.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

1.5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการการผลิต จัดหา พัฒนา และการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.6 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยนำมาจัดทำหลักฐานและจัดเก็บอย่างมีระบบระเบียบ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามเนื้อหาของมวลดประสบการณ์ในหลักสูตร

1.7 ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 ด้านการแนะแนวการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดระบบแนะแนวทางวิชาการและอาชีพภายในและภายนอกโรงเรียน

1.9 ด้านการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

1.10 ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการแก่ชุมชน ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ารับการอบรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาความเจริญของงานของชนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

1.11 ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.12 ด้านการส่งเสริมงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1

4. ครูวิชาการ หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1

5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2545 : 36) ดังนี้

5.1 ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียน 120 คนลงมา

5.2 ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียน 121-600 คน

5.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนตั้งแต่ 601 คน

ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของครูวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรด้านการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดทุกเขตพื้นที่การศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY